

Veřejná ochránkyně práv
Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.

V Brně dne 13. října 2015
Sp. zn.: 24/2015/NZ/OV

Vážený pane ministře,

v nedávné době jsem v souladu s ustanovením § 1 odst. 3 a odst. 4 písm. b) zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, provedla dvě systematické návštěvy Zařízení pro zajištění cizinců Bělá-Jezová. O návštěvě ze dne 31. srpna 2015 jsem Vás vyrozuměla a zprávu z návštěvy Vám poskytla spolu s možností vyjádřit se k ní. Nyní Vás informuji o výsledku kontrolní návštěvy, která se uskutečnila v sobotu 3. října 2015 a o svém celkovém hodnocení.

Systematická návštěva a následující kontrolní návštěva

Situaci v zařízení ke dni 31. srpna 2015 jsem vyhodnotila jako špatné zacházení s umístěnými cizinci, zejména s dětmi, a to z důvodů materiálních, organizačních a personálních. S vědomím toho, že zařízení bylo v tom čase extrémně zatížené a situace se vyvíjí velmi rychle, jsem postupovala co nejrychleji. Ve zprávě z 9. září 2015 jsem se soustředila především na popis zjištěných nedostatků a dotčené subjekty jsem bez ambice formulovat konkrétní doporučení vyzvala k odstranění zásadních zjištěných nedostatků co nejdříve, nejpozději do 14 dnů, a k tomu, aby mě o přijatých opatřeních informovaly. Na Správu uprchlických zařízení Ministerstva vnitra jsem rovněž apelovala, aby s ohledem na zjištěný stav a materiální nouzi umístěných cizinců neodmítala pomoc, kterou ji nabízejí charitativní a jiné organizace.

Ve stanovené lhůtě jsem obdržela informaci pouze od Zdravotnického zařízení Ministerstva vnitra, a tak jsem se rozhodla uskutečnit kontrolní návštěvu v zařízení. Při ní jsem zjistila, že rovněž Správa uprchlických zařízení v mezičase přijala některá opatření k nápravě, jejichž efekt zohledňuji ve Vyhodnocení systematické návštěvy, které je přílohou tohoto dopisu.

Později jsem obdržela také vyjádření Ministerstva vnitra, a to prostřednictvím dopisu PhDr. Tomáše Haišmana, ředitele odboru azylové a migrační politiky, ze dne 5. října 2015. Do souvislosti se situací v zařízení dávám rovněž Vaše vyjádření ze dne 1. října 2015, kterým jste reagoval na můj dopis ze dne 1. září 2015 s požadavky na učinění konkrétních změn týkajících se režimu zajištění cizinců.

Součinnost poskytnutá při návštěvách

Neobdržela jsem žádnou reakci od plk. Mgr. Milana Majera, ředitele Policie České republiky – Ředitelství služby cizinecké policie. Na něj jsem se mimo jiné obracela také se žádostí, aby do budoucna nebylo mně ani pracovníkům Kanceláře veřejného ochránce práv, kteří mají mé pověření, při výkonu mé působnosti v zařízeních pro zajištění cizinců bráněno v užívání elektronického komunikačního a záznamového zařízení za účelem shromažďování podkladů pro mé zprávy. Při návštěvě 31. srpna 2015 jsem totiž čelila nepříjemnému zdržování při vstupu

do zařízení ze strany vedoucího policejního útvaru při zařízení pod záminkou nepřipustnosti vnesení mobilního telefonu a fotoaparátu.

Při návštěvě 3. října 2015 se situace opakovala – do zařízení jsem vstoupila po zdržující a trapné diskusi o tom, zda mně (a pracovníkům Kanceláře) vedoucí policejního útvaru má či může povolit vstup s fotoaparátem. Považuji to za naprosto nepřijatelné – z hlediska systémového i z hlediska postupu samotného vedoucího npor. Mgr. Pavla Šarapatky – a musím o tomto ztěžování výkonu mé působnosti informovat už přímo Vás.

Česká republika se přijetím Opčního protokolu k Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání zavázala zajistit fungování národního preventivního mechanismu a jeho vstup do míst, kde má provádět návštěvy. Při shromažďování podkladů pro zprávu ze šetření nebo systematické návštěvy používám záznamové zařízení, aniž bych pořizovala fotky osob, či zabezpečení zařízení. Běžně takto postupuji bez komplikací v každém typu z navštěvovaných zařízení, včetně zařízení vězeňských. Postup vedoucího policejního útvaru při zařízení Bělá-Jezová považuji za skandální.

Žádám Vás, abyste přijal opatření, aby napříště nemohlo nastat podobné zdržení při vstupu do jakéhokoli zařízení v gesci Ministerstva vnitra.

Je mi jasné, že neohlášené kontroly jsou velmi náročné pro navštívené zařízení a jeho personál. Oceňuji, že Správa uprchlických zařízení obě zátěžové situace zvládla a její personál s přiměřenou rychlostí poskytl potřebnou součinnost.

Vyhodnocení

Ředitel odboru azylové a migrační politiky mě informoval o tom, že Ministerstvo vnitra spolu se Správou uprchlických zařízení a Policií ČR intenzivně řeší situaci v zařízeních pro zajištění cizinců a opatření ke zlepšení celkové situace jsou přijímána průběžně. Došlo k navýšení kapacity v zařízeních, hledá se co nejvhodnější ubytování pro rodiny s dětmi, oba dotčené útvary byly (v nějaké míře a formě) personálně posíleny.

V dopisu ze dne 1. října 2015 jste mě informoval o tom, že Správa uprchlických zařízení dlouhodobě činí taková opatření, aby podmínky pro pobyt nezletilých dětí odpovídaly jejich potřebám a zájmům.

V zájmu naplňování tohoto cíle musíte být informován také o mých aktuálních zjištěních, která činím formou nenadálých kontrol a z pozice vnějšího, nezávislého subjektu. Nezpochybňuji, že Ministerstvo vnitra věnuje situaci v zařízeních velkou pozornost. Souhlasím s jiným Vaším vyjádřením, že zařízení Bělá-Jezová je v poslední době enormně vytížené. (Nejinak tomu patrně bude také v dalších zařízeních.) Proto přijímané kroky musí být významné nikoli jen co do kvantity, ale také kvality – je zapotřebí promyšlený a nový přístup k zajištění, které se v uplynulých měsících velmi změnilo. Jestliže v minulosti měla většina zajištěných alespoň elementární znalost češtiny a pocházela z kulturně blízkého prostředí, nyní je situace zcela jiná.

Uvádíte, že Správa uprchlických zařízení poskytuje propuštěným cizincům kontakty na nevládní organizace, které se zaměřují na pomoc cizincům. To nestačí – sociální a právní pomoc musí být dostupná už v průběhu zajištění. Tím bude možné i zmírnit napětí, které v důsledku nepochopení své právní situace panuje v zařízení.

Shledávám, že v zařízení v Bělé-Jezové panuje špatné zacházení. V příloženém dokumentu se dozvíte podrobnosti a také doporučená opatření k nápravě. Obracím se na Vás nyní podle § 20 odst. 2 písm. a) zákona o veřejném ochránci práv, neboť vyjádření Správy uprchlických zařízení neshledávám dostatečným. Očekávám od ministerstva jako nadřízeného úřadu, že převezme odpovědnost za situaci v zařízení a zjedná okamžitě nápravu. Informujte mě prosím o tom, jaké kroky podniknete.

Svá zjištění jsem se rozhodla také zveřejnit v souladu s § 20 odst. 2 písm. b) zákona o veřejném ochránci práv.

Děkuji Vám za dosavadní spolupráci a jsem s pozdravem

Mgr. Anna Š a b a t o v á, Ph.D., v. r.
(dopis je opatřen elektronickým podpisem)

Příloha

Vyhodnocení systematické návštěvy

Vážený pan
Milan Chovanec
ministr
Ministerstvo vnitra
Nad Štolou 3
170 34 Praha 7

Údolní 39
602 00 Brno
tel: (+420) 542 542 888, fax: (+420) 542 542 112